לאו דיעקב הוא ודלמא בשמיה דאבוה חתם לא שביק איניש שמיה דידיה וחתים בשמיה דאבוה ודלמא סימנא בעלמא הוא דשוויה דהא רב צייר (א)כוורא ר' חנינא צייר חרותא רב חסדא סמ"ך רב הושעיא ע"ן (ב)רבא בר רב הונא מכותא לא חציף איניש לשוויה לשמיה דאבוה סימנא מר זוטרא אמר למה לך כולי האי כל מקושר שאין עדיו כלין בשיטה אחת פסול א"ר יצחק בר יוסף אמר ר' יוחנן (א)כל המחקין כולן צריך שיכתוב ודין קיומיהון (ב)וצריך שיחזור מענינו של שטר בשיטה אחרונה מאי טעמא

אמר

לאו דיעקב הוא. אין כזה המלכות שום אדם ששמו יעקב שיכתוב כך: **ודלמא בשמיה דאבוה.** יעקב חתם ראובן וכן מנהגו לחתום לכבוד אביו: **ודלמא סימנא שויה.** לא בשביל שיהא שם החותם כך אלא נהוג היה זה האיש לכתוב אותיות הללו לשם סימן כמו צורת חותם שבטבעתו שממנה מכירים שזה שלא חותם זה: **רב צייר כוורא.** צורת הדג היה עושה בשטרות במקום חתימתו וכבר ידוע לעולם שזה הוא חתימתו ומועיל כחתימת שמו. והמפרש טעם אמאי צייר כוורא וחרותא אינו אלא טועה ושמא על שם מעשיהם זה נהג לאכול דגים וזה נהג בתמרים(ג) וסימנא בעלמא היו עושים: **חרותא.** חריות של דקל וענפים היה צר במקום חתימת שמו: **חסיס סמ"ך.** משמו: **חסיס ע"ן.** משמו: **מכותא.** תורן של ספינה. משט"א בלע"ז: **מר זוטרא אמר למה לך.** כל הני שינויי דחיקי לרבי ירמיה בר אבא הכי סבירא ליה שכל שטר מקושר (א) ועדים חתומים מבחוץ אחורי הכתב לארכו מראשו לסופו בין מלמעלה למטה בין מלמטה למעלה ואין עדיו כלין בשיטה אחת פסול שצריך שיתחילו לחתום בשוה זה תחת זה ולסיים בשוה הלכך בין שמתחילין לחתום שלשתן כנגד שיטה אחרונה דהיינו מלמטה למעלה בין שמתחילין לחתום כנגד שיטה ראשונה ומסיימין בשיטה אחרונה אינו יכול לא להוסיף בסוף השטר שהרי אין חתימתם כנגד ההוא מוספת ולא למיגז ולקצר ריעותא דבסוף השטר דאי גייז חד מן העדים גייז כולהו. כתב בפירוש רבינו חננאל ואע"ג דפריק ר' ירמיה כל מה דאקשו עליה מתני' כרב הונא דייקא דקתני [קס.] רבי חנינא בן גמליאל אומר מקושר שכתבו עדיו מתוכו כשר שיכול לעשותו פשוט ואליבא דרב ירמיה דאמר מקושר עדיו מלמטה למעלה חותמין לא יתכן להעשות המקושר פשוט. ואי קשיא לך אי הכי אפי' לרב הונא אפי' פשוט שכתבו עדיו מאחוריו יהא כשר שיכול לעשותו מקושר הא ל"ק דהא תנן [שם] פשוט עדיו שנים ואם תעשהו מקושר המקושר בשני עדים פסול הוא אבל המקושר שעדיו שלשה אם יש עדים בתוכו אפי' אלף כשר הוא ועוד המקושר אם תעשהו פשוט נמלא מאוחר כדלקמן [קסד:] וכשר ואם תעשה הפשוט מקושר יהיה מוקדם והמוקדם פסול: הכי גרסינן בפירוש רבינו חננאל **כל המחקין כולן צריך שיכתוב קיומיהון** ולא גרס ודין. ופירוש כל המחקין שאינן במקום שריר וקיים דאמרי' לעיל [ע"א] דכשרים צריך לקיימן בסוף השטר לפני שריר וקיים שאם אין מקויימין איכא למימר שמחק וזייף והגיה כרצונו לאחר שנכתב השטר ולאחר שחתמו העדים: **וצריך שיחזור כו'.** זהו שאנו כותבין בסוף השטר וקנינא מן פלוני בר פלוני לפלוני ככל מה דכתב ומפרש לעיל כו' דהיינו שמפרש וכופל הענין הכתוב למעלה והאי וצריך שיחזור הכי מפרשינן לה וצריך שלא יהא כתוב בסוף השטר בשיטה אחרונה שום דבר חידוש ושום תנאי שהשטר תלוי בו שאינו כתוב למעלה לפי שלא נלמד משיטה אחרונה כדמפרש לקמן(ד) ונמצא שיתקיים השטר העליון בלא התנאי ויגבה בו שלא כדין אע"פ שלא נתקיים התנאי אלא כדברים שאין לנו צורך כהן ללמוד ממנו יקיים שטרו כגון מעניינו של שטר ומעתה לא נפסיד כלום אם לא נלמד משיטה אחרונה שהרי כבר מפורש למעלה מה שכתב בשיטה אחרונה:

אמר

ויש לומר דהכי פריך וליחוש דלמא גייז לראובן בן ומתכשר ביעקב עד ויהיה הלוה סבור שלא זייפו ויהא עדיו (ב) כמו שכתבו לו וכל כמה שלא יצריכנו הלוה לקיימו לא נקיימנו אי לא טענינן ליתמי (ג) ללקוחות ומלוה טענות זיוף אתי שפיר שבלא שום שכחה יוליא מהם נחזור למשנת גיטין דתנן התם פ' המגרש (דף פז.) שני גיטין (ד) שכתוב זה בלד זה את שהעדים נקראים עמו כשר ופריך בגמרא וליתכשר האי כראובן והאי כבן יעקב עד דתנן איש פלוני עד כשר השתא משמע דפשיטא דקמא כשר כראובן גרידא מדלא מייתי ראיה דכשר כמו מבן יעקב עד והא אינו כשר כראובן ועוד לאחר שתירץ דכתב ראובן בן אקמא ויעקב עד אבתרא ופריך ליתכשר האי בראובן [בן] והאי ביעקב עד דתנן איש פלוני עד כשר והשתא נמי היכי פשיטא ליה דקמא כשר בראובן בן גרידא (ה) ופירש רש"י דבראובן בן כשר דמשמע אני בן של ראובן כדרך חתימת היוונים והוי כמו בן איש פלוני והאי ביעקב עד שאותו עד אחר הוא ששמו יעקב ופירוש זה אינו נראה מדא דלמאי אית לן למימר דראובן בן יווני הוא כיון שהכתב כתוב עברי ועוד כי נמי הוי יווני והוה כמו בן פלוני לא הוי כשר כיון דלא כתב עד ועוד פירכא קמא לא (ו) תבא שפיר ויש לפרש הכי התם מעיקרא פריך וליתכשר האי כראובן והאי כבן יעקב עד כלומר ראובן נתכוין להעיד על שני גיטין וכתב על התחתון בן יעקב עד ולהכי מתכשר כדתנן בן איש פלוני עד כשר וגם חתם שמו ראובן על הראשון ובהכי כשר כדתנן את (ז) שעדים נקראים עמו כשר ועם הראשון נקרא [בן] יעקב עד שראובן קאי אבן יעקב ופשיטא דכשר ולכך לא הביא ראיה להכשיר ומשני דכתב ראובן בן אקמא ויעקב עד אבתרא והשתא (ח) ידעינן דהאי יעקב דבתרא לא חתם ראובן דלא חתם שמא דאבוה ופריך וליתכשר האי כראובן בן והאי ביעקב [עד] דתנן איש פלוני עד כשר כלומר יש לנו לומר שיעקב חתם בשני יעקב עד ובהכי כשר ואח"כ בא ראובן בנו וחתם על ראשון ראובן בן וחשב שחתימת יעקב עד נקראת עם אותה שלו ובהכי כשר כדתנן את שהעדים נקראים עמו כשר ומשני דלא כתב עד דהשתא ודאי יעקב לא חתם על השני דהא לא כתב עד א"נ דכתב עד ויודעים דהאי חתימת ידא לאו דיעקב הוא: (ט)**דלא** כתב עד. משמע הא אם כתב ראובן בן יעקב עד יהיה פסול וזה קשה דפסלינן פלוני בן איש פלוני עד ומכשרינן בן איש פלוני עד או איש פלוני עד (ט) שאם חתמו מעיקרא איש פלוני עד שלא היה בא לידי זיוף או בן למעלה ופלוני עד למטה תחתיו כמו כן יהא כשר אדרבה הוה לן למימר דאם חתמו מעיקרא איש פלוני בן איש פלוני עד יהא כשר והכי (י) הוה לן למימר אי גייז שיטה אחרונה עם ראובן דחתים עליו יהא פסול והכי הוה לן למימר ויש לומר דהא תנן בן איש פלוני עד כשר איש פלוני עד כשר ולא משוי חילוק בין פשוט למקושר ואית לן למימר דכשר הכא (כ) אבל פלוני בן פלוני עד לא תנן דכשר אע"ג דפלוני בן פלוני כשר וכל שכן כשנכתב עד מכל מקום כיון דלא תנן דכשר בהדיא משוינן חילוק דבפשוט כשר במקושר דאתי לידי זיוף פסול ויש שנותנין טעם שיותר יש לנו להכשיר איש פלוני עד דהא איכא כמה גרים שאין להם אב ואין יכולין לחתום שם אביהן אלא פלוני עד: **ודלמא** סימנא בעלמא שוויה דהא רב צייר כוורא כו'. ואם תאמר שאני התם דאתחזק מעיקרא בדיסקי כדאמרינן פרק השולח (גיטין דף לו.) אבל הכא לא מ"מ אית לן למימר אי חתים איניש שמיה דאבוה שמא זה רגיל לחתום כך: **כל** מקושר שאין עדיו (ל) מאחוריו בשיטה. פי' ר"י כשחותמין עליו מלמטה למעלה שיהיו כולן מתחילין בשיטה אחרונה ואין כי אם עד אחד חתום לארכו של שטר ומתומין זה אחר זה לפיכך אי גייז שיטה אחרונה יחתוך כל ראשי העדים ולא ישאר כי אם בן פלוני עד וניכר הרמאות כיון שכל העדים חתומין ואי מלמעלה למטה חתימי צריך שיהיו כולם כלים בשיטה אחרונה ולא נהירא דמהדר לתרולי אפי' כתב עד וא"כ כשחותמים מלמעלה למטה וכולם כלים בשיטה אחרונה וגייז לשיטה אחרונה גייז בהדיה עד של כל החתומין ופי' ריב"א לעולם כסדרן חתימי וכי תימא יזייף מגולאי ויחתום מאבראי ויאמר כדי להרבות עדים הוא דעבדי הכי יהא פסול דכל מקושר שאין עדיו כלים בשיטה (מ) אחרונה יהא פסול לכך כיון שכל העדים חתומים בשיטה אחרונה תו לא יבא לידי זיוף דתו לא מצי חתים מאבראי שכולם צריכים להיות בשיטה אחת ובשיטה אחרונה וקשיא לן מהא דאמרינן בירושלמי מקושר לארכו של שטר חתים ויש לפרש כל מקושר שאין עדיו כלים בשיטה אחת פסול כלומר שיחתום ראובן בשיטה אחרונה ותחתיו בן ותחתיו יעקב ותחתיו עד וכן כולם לכך אי גייז ליה לשיטה אחרונה יחתוך כל החתימות: **אמר** רבי יוחנן כל המחקין כולן צריך שיכתוב ודין קיומיהון. בפי' רבינו חננאל לא גרס ודין אלא אי נמחק דבר אחד ואח"כ כתב על המחק צריך שיכתוב בסוף שטר תיבות פלוני דעל המחק ואפי' לספרים שלנו דגרסינן ודין לא קשיא מידי אם אין כותבין ודין דלא הוי אלא שופרא דשטרא ועוד שאנו כותבין שריר וקיים: **וצריך** שיחזור מעניינו של שטר בשיטה אחרונה. ואם תאמר אם בא שטר לפנינו שחתימת העדים רחוקה מן השטר שיטה אחת ולא החזירו מעניינו של שטר בשיטה אחרונה יהא כשר דלמאי איכא למיחש אי משום דלאי הוה בעי (ז) מזייף באותה שיטה חלק הא אין למדין משיטה אחרונה והא ליכא

למיחש

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פכ"ו מהל' מלוה ולוה הל' ח סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' מד סעיף ה:

ו ב מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף א:

רבינו גרשום

שמא ראובן חתם שם אביו במקום שמו וכשר הוא. ומשני לא לימרו בית דין הכי אלא לימרו הכי לא שביק איניש שמא דידיה וחתים שם אבוה וש"מ מזויף הוא. ואכתי ליחוש דאי אמרי עדים יעקב זה כתיבת ראובן היא ואמרי בית דין מה בכך דלמא שם אביו כתב לקיים חילוף חתימתו דהא רב לא הוה מחתים שמו אלא במקום שמו היה מצייר דמות דג והכל היו מכירין שזו היא חתימתו: חרותא. במין דקל היה מצייר: רב חסדא סמ"ך. בלבד היה כותב במקום שמו: מכותא. במין תורן של ספינה. הכא נמי איכא למימר דכתב אבוה סימן. ומשני לא חציף איניש כו': מר זוטרא אמר למה לך לשנויי כל הני. דשינויי דחיקי הוי אלא האי דקאמר ר' ירמיה בר אבא אחורי הכתב כנגד הכתב מבחוץ הכי קאמר. כל מקושר שאין עדיו [כלין] בשיטה אחת פסול. כגון ששלשתן התחילו לחתום בב' שיטות זה על גב זה והתחילו חתימתן כנגד שיטה אחרונה וחתמו ממטה למעלה וסיימו חתימתן בשיטה (א) אחרונה של עדות הוי גייז לכולהו וליכא למיחש משום זיוף: כל המחקין כולם. העשוין בשטר שלא במקום שריר וקיים: צריך לכתוב. בסוף השטר: ודין קיומיהון. דכתב כך וזה מחק פלוני שבמקום פלוני שריר וקיים כדי שלא יאמר שוב נכתב ונמחק וזייף: וצריך שיחזור מעניינו של שטר. של מעלה בשיטה אחרונה:

א) נראה דצ"ל וסיימו חתימתן בשיטה אחרונה ואי גייז לשיטה אחרונה הוי גייז לכולהו וכו'.

מסורת הש"ס

(א) גיטין דף לו. ודף פז:, (ב) צ"ל רבה, (ג) [עי' רש"ל], ד) [דף קסב.], (ה) שייך לע"א,

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה מר זוטרא וכו' מקושר ועדיו חתומים: (ב) תוס' ד"ה (בע"א) ומתכשר ויהיה הלוה סבור שלא זייפו ויהיו עדיו. כ"ב ותימה א"כ מאי קא משני תלמודא דידעינן דהא חתימה לאו דיעקב היא וכ"ל דקא משני דכיון דמפורסם דלאו דיעקב היא תו לא מיישינן להכי: (ג) בא"ד אי לא טענינן ליתמי וללקוחות ומלוה בטענות זיוף בלא שום שכחה יוליא ממנו נחזור למשנת כצ"ל ותיבות אתי שפיר נמחק: (ד) בא"ד בפ' המגרש שני גיטין שכתבן זה בלד זה את שהעדים הראשונים נקראים וכו' דתנן בן איש פלוני וכו' דפשיטא ליה דקמא כשר וכו' כמו מבן יעקב עד ותימה והא אינו כשר בראובן גרידא ועוד לאחר שתירץ: (ה) בא"ד בן גרידא ורש"י פירש דבראובן בן כשר: (ו) בא"ד ועוד פירכא קמא לא אתי שפיר ויש לפרש התם הכי מעיקרא: (ז) בא"ד כדתנן את שהעדים נקראים עמו כשר ועם הראשון נקרא ראובן בן עד שראובן קאי אבן יעקב עד ופשיטא דכשר: (ח) בא"ד והשתא מסתמא תלינן דהאי יעקב עד דבתרא לא חתם ראובן דלא חתם שמיה דאבוה ולהכי פריך וליתכשר האי וכו' עם אותה שהוא שלו: (ט) ד"ה דלא כתב וכו' פלוני עד לפי שאם חתמו מעיקרא איש פלוני עד לא היה: (י) בא"ד והכי נמי הוה לן למימר דאי גייז שיטה וכו' וה"נ הוה לן: (כ) בא"ד דכשר הכא והכא אבל פלוני וכו' אע"ג דתנן פלוני בן פלוני כשר וכו' כיון דלא תנן בהדיא דכשר משוינן חילוק וכו' ובמקושר דאתי: (ל) ד"ה כל מקושר שאין עדיו כלין בשיטה אחת פי' רש"י כשחותמין מאחוריו מלמטה למעלה צריך שיהיו כולן וכו' וחתומין זה תחת זה לפיכך: (מ) בא"ד דכל מקושר שאין עדיו כלים בשיטה אחת פירוש בשיטה אחרונה: (נ) ד"ה וצריך כו' דאי הוה בעי הוה מזייף כו':

לעוי רש"י

משט"א [משי"ט]. תורן.

מוסף רש"י

רב צייר כוורא. כחתימת ידו ולא היה כותב שמו (גיטין פז: וכעי"ז שם לו.). חרותא. ענף של דקל (שם ושם). מכותא. דלון ספינה (שם לו:). אי: גם שפורסין עליו וילון של ספינה (שם פז:).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com